

POLUSTOLJETNA POVIJEST: AZ, BUKI VJEDI... GLAGOLJA ROČ

(monografija Katedre Čakavskog sabora Roč)

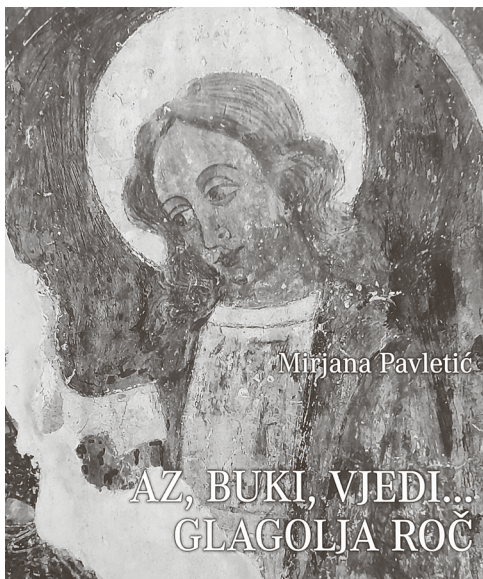
Elena Grah Ciliga, Buzet

U svom „gradiću sunca, slobodnih ptica i ljudi dobre volje“, u predvečerje 4. srpnja 2024. godine, Katedra Čakavskog sabora Roč predstavila je monografiju kojom je obilježila i zaokružila veliki jubilej – 50. godišnjicu djelovanja udruge. Knjigu su predstavili autorica Mirjana Pavletić, urednik Vladimir Pernić, grafički urednik David Ivić, Ana Pernić i Elena Grah Ciliga.

Monografija ročke Katedre donosi pregled ostvarenih rezultata koji su od nemjerljivog značaja za ročki kraj i cijelu zajednicu, djelo je to koje je spoj znanja, mudrosti i iskustva, koje su pripremili, uredili i oblikovali umjetnici riječi i kreativni vizionari čvrsto utkani u sadržaj koji knjiga donosi, koji su „živjeli“ Katedru. Kada monografiju pripremaju umjetnici riječi i kada je to monografija u kojoj oni predstavljaju sadržaj koji je dio njihove biti, sadržaj s kojim su bili isprepleteni, tada dobijemo knjigu koja ima dušu, iz koje progovara riječ i duh vizionara koji su entuzijazmom i srcem stvarali polustoljetnu povijest koju knjiga donosi.

Monografija nosi naslov „Az, buki vjedi... glagolja Roč“. Samim odabirom naslova metaforički i simbolično autorica, aktualna predsjednica ročke Katedre, Mirjana Pavletić naglasila je osnovnu nit na kojoj je ročka Katedra tkala svoju povijest od početaka – a to su glagoljica i glagoljaštvo.

Riječ je o reprezentativnom izdanju koje privlači pozornost već svojim grafičkim oblikovanjem, skladom fotografije i teksta. 376 stranica monografije opremljeno je s više od 600 fotografija na kojima se isprepleću i spajaju prošlost i suvremenost i time nam istovremeno s tekstom kazuju svoju priču. Tiskana je u tiskari Grafomark u Zagrebu, a na naslovnici ima detalj freske iz crkvice Sv. Roka – Apostola Filipa.

Naslovnica ročke monografije, autorica:
Mirjana Pavletić

Sadržaj monografije podijeljen je u tridesetak poglavlja raspoređenih u devet dijelova/cjelina. Ono što treba prvo izdvojiti vezano uz knjigu i način oblikovanja sadržaja jest to da svako poglavlje započinje lirski - pjesmom koja nas tematski, metaforički i simbolično priprema i uvodi u tekst koji slijedi. Svaka ta uvodna pjesma (moto) koja nas uzvišenim poetskim izričajem uvodi u sadržaj, čini se poput male himne koja svečano slavi sadržaj koji nam slijedi. Tako poglavlja započinju pjesmama Vladimira Pernića, Zvana Črnje, Vladimira Nazora, Miroslava Sinčića, Jakše Fiamenga, Tomislava Milohanića Slavića, a jedno poglavlje najavljuju i dvije narodne pjesme.

Na samom početku, u poglavlju pod zajedničkim naslovom „Zlatna kruna nad ročkom Katedrom“, nalaze se dva uvodna teksta: *Riječ urednika* Vladimira Pernića i *Uvod* autorice Mirjane Pavletić. Nakon uvodnih riječi autorice i urednika monografiju otvara cjelina koja nosi naslov kao i sama monografija: *Az,buki vjedi... glagolja Roč*.

U prvih dvadesetak stranica knjiga nas smješta u vrijeme i prostor, monografija započinje tekstovima koji donose kratku povijest Roča i Huma, govore o glagoljici, glagoljaštvu u Istri s naglaskom na ročko-humski glagoljaški krug. Donosi nam popis najznačajnijih sakralnih knjiga pisanih glagoljicom, a koje su vezane uz Roč i Hum, osnovne informacije o njima te popis glagoljskih natpisa u Roču i popis glagoljskih natpisa u Humu, s osnovnim informacijama o njima.

Zanimljiv je u knjizi i odabir naslova pojedinih cjelina. Simboličnim naslovom pod nazivom *Iskoni bê slovo*, riječima Ivanova evanđelja, započinje u knjizi cjelina koja govori o izvorima, počecima Katedre donoseći i pisani trag, dokumentaciju na kojoj se temelji rad Katedre.

Prvo poglavlje u ovoj cjelini govori o počecima Čakavskog sabora, krovne udruge svih katedri nakon kojeg slijedi poglavlje *Najmanji grad na svijetu* o pokrenutoj inicijativi obnove i revitalizacije Huma koju je zagovarao glavni tajnik Čakavskog sabora Zvane Črnja. Tekst tako donosi i detalje svečanosti upriličene 4. lipnja 1972. godine održane u Humu, na kojoj je Hum službeno prozvan „najmanjim gradom na svijetu“, kada je Hum dobio slogan koji ga je brendirao u narednom razdoblju i koji ga prati do danas. Vrijednost i bogatstvo monografije jesu upravo detalji, poput navedenog, a koji trajno svjedoče o presudnom trenutku značajnom za cijelu sredinu, detalji koji ostaju zabilježeni na jednom mjestu i dodatno su obogaćeni fotografijama koje kao svjedočanstvo vremena skladno zaokružuju sadržaj poput ranije spomenute slike Huma iz davne 1972. godine.

Iz teksta posvećenog osnutku Odbora za revitalizaciju Huma – kao posebnost može se izdvojiti cjeloviti tekst *Prijedloga programa revitalizacije Huma koji je usvojio ovaj Odbor 1972. godine*. Nadalje, saznajemo i o potrebi osnivanja užeg Pododbora za obnovu Huma koji je bio sastavljen od ljudi koji su radili na ovom prostoru.

Katedra Čakavskog sabora Roč svoju je djelatnost započela aktivnostima i programom obnove Huma te organizacijom Ročkog glagoljaškog bijenala; tako sljedeći tekst u poglavlju *Čuvarica kulturnih i tradicijskih vrijednosti* donosi kratak presjek svih aktivnosti ročke Katedre od početaka do danas.

Izraz koji je odabran kao naslov nove cjeline ponovo govori sam za sebe: *I tako storeno bê*. Završna formula srednjovjekovnih tekstova odabrana kao naslov cjeline simbolično naglašava i podcrtava veličinu svakog od realiziranih projekata Katedre. Ova cjelina u knjizi govori o rezultatima i programima realiziranim u organizaciji ročke Katedre, najveća je cjelina u knjizi – na 170 stranica – gotovo polovici knjige prikazuje realizirane projekte, aktivnosti, programe Katedre tijekom proteklih pola stoljeća. O veličini realiziranih projekata nije potrebno govoriti. Dovoljno je samo nanizati rezultate, a kojima je posvećeno zasebno poglavlje, ponekom i više tekstova. Unutar cjeline *I tako storeno bê* predstavljeno je petnaest ključnih projekata Katedre iza kojih stoji kontinuitet provođenja i realizacije.

U cjelini se nalaze sljedeća poglavlja: *Tom malom gradiću u pohode dođi* (posvećeno obnovi i revitalizaciji Huma), *Od slova do grada* (posvećeno Aleji glagoljaša uz opis svakog obilježja donosi zanimljive fotografije bilo iz faza gradnje ili svečanosti njihova otkrivanja, kao i nacрте, skice i fotografije maketa pojedinih

S predstavljanja monografije; autorica M. Pavletić – u sredini

obilježja). Slijede: poglavlje posvećeno Ročkom glagoljaškom bijenalu, *Va našin Humi naš samanj* (poglavlje posvećeno Danu Huma), poglavlje koje donosi ceremonijal svečanog otvaranja gradskih vrata Huma te poglavlje koji predstavlja sadržaj izbora humskog župana *na leto dan* (tekst donosi i popis svih župana Huma od 1977. do danas kao i scenarije prvog obnovljenog izbora župana Huma iz 1977. te iz 1998.). *Cviće mi polje pokrilo* naslov je poglavlja posvećenog Smotri narodne glazbe i plesa Bužeštine, a *Eliksir don Vidaua, gospodina v Humi* poglavlja posvećenog biski. Posebno poglavlje govori o obnovi Roča. Poglavlje pod nazivom *Prijatelji Roča Roču na dar* posvećeno je projektu pokretanja udruge „Prijatelji Roča“ koja je djelovala od 1994. do 2001 godine donosi i popis umjetničke produkcije realizirane kroz osam susreta/simpozija zahvaljujući kojima je Roč postao svojevrsna galerija na otvorenom.

Osim umjetnina koje su oplemenile eksterijer Roča, manje umjetnine našle su svoje mjesto u Galeriji „Ronz“ kojoj je posvećen sljedeći tekst (*Ročka čuvarica umjetnina*), a koji donosi i popis cijelog fundusa te galerije.

Poglavlje *Vita, vita, glagolita* posvećeno je projektu glagoljske tiskare i izrade replike Gutenbergova tiskarskog stroja te svim aktivnostima koje je ovaj projekt iznjedrio dalje, a to su dokumentarni film i knjiga „Bela karta – crno slovo“ te „memorabilije“, promotivni materijali i suveniri kojima je autor Frane Paro.

Katedra Čakavskog sabora Roč bila je organizator i pokretač manifestacija kojima se promovirala glazba i glazbala, tako slijede tekstovi: *Bajsi po Istri* (u Buzetu, Humu, Draguču) posvećen susretu svirača bajsa i pratećih instrumenata,

Z vijulini sopu muškardini koji govori o susretu svirača violina i pratećih glazbala te poglavlje *Puli ugnjišći v Roče* posvećeno istoimenoj manifestaciji.

Cjelina *I tako storeno bē* završava poglavljima *Godine, desetljeća, stoljeća* (u kojem je predstavljeno osam obljetnica koje je obilježila Katedra Čakavskog sabora Roč - od 500. obljetnice hrvatskog prvotiska Misala po zakonu rimskog dvora, 1100. obljetnice Metodijeve smrti, i dr.) i tekstom *U dobrom društvu* posvećenom ustanovama i udrugama s kojima je ročka Katedra usko surađivala i realizirala brojne programe (Željezničarsko kulturno-umjetničkom društvu „Renato Pernić“ Roč, Katedri Čakavskog sabora Buzet, Kajkavskom spravišću Zagreb te ročkom Područnom odjelu Osnovne škole „Vazmoslav Gržalja“ Buzet, a koja je rezultirala utemeljenjem Male glagoljske akademije Juri Žakan Roč).

Slijedi cjelina *Štampa naša gori gre* posvećena izdavačkoj djelatnosti ročke Katedre. U toj je cjelini predstavljeno osamnaest knjiga i publikacija kojima je Katedra Čakavskog sabora Roč bila izdavač ili suizdavač, te jedan film.

Dvama kapitalnim izdanjima Katedre, koje zaista možemo smatrati draguljima na Katedrinoj zlatnoj kruni, posvećena je posebna cjelina. Cjelina *Dva misala – dva kapitalna izdanja* ima dva poglavlja: poglavlje o luksuznom faksimilnom izdanju Misala kneza Novaka iz 1368. i poglavlje o luksuznom faksimilnom izdanju Misala po zakonu rimskoga dvora iz 1483. godine.

Osnovne podatke o povijesti Katedre saznali smo već u cjelini *Iskoni bē slovo*. Nova cjelina *Leto do leta, pol stoletja*, cjelina je koju otvara lenta vremena s ključnim projektima Katedre, a donosi nam detaljnu kronologiju svih aktivnosti Katedre od početaka (1973.), s osvrtom na 1968. i 1972. godinu, do 2023.

Posljednja cjelina u monografiji *Dobri muži i žene, prijatelji humski i ročki* donosi biografije, kako ih je autorica nazvala, *zaslužnika*: akademika Zvana Črnje, akademika Josipa Bratulića, akademika Želimira Janeša, akademika Branka Fučića te profesora Frane Para.

Slijede biografije predsjednika Katedre: Josipa Cerovca, Mirjane Pavletić i Vladimira Pernića, popisi članova: Odbora za obnovu Huma, Pododbora za obnovu Huma te vanjskih suradnika, prijatelja i počasnih članova, popis članova Katedre, Udruge Prijatelja Roča, aktivista, volontera i donatora, popis udruga, društava, institucija, donatora i medija.

Posljednje poglavlje *Iz medija* donosi fotografije pedesetak novinskih isječaka kojima je bilo praćeno djelovanje ročke Katedre. Monografiju zaključuju sažetak (na hrvatskom, engleskom i talijanskom jeziku), popis izvora informacija te zahvala.

Iščitavajući monografiju i promatrajući slike koje nas vraćaju u prošlost zaista se nevjerojatnim čini koliko je djelovanje ročke Katedre promijenilo sliku Roča i Huma te koliko pojedinci, vizionari i lučonoše mogu napraviti za svoju zajednicu.

Danas govoriti o zavičajnosti, važnosti baštine, čuvanju običaja i tradicije, revitalizaciji povijesnih jezgri, obnovi spomenika – možda nije novina, no – imati viziju i uspješno je graditi u jednoj maloj sredini tijekom pola stoljeća te dosegnuti rezultate koje imamo danas – zaista zaslužuje zlatnu krunu koju je ovom monografijom dobila ročka Katedra.

To detaljno i sveobuhvatno djelo trajno je svjedočanstvo velikih rezultata ročke Katedre. Prikaz je povijesti Katedre i njezinih brojnih postignuća, sinteza svega učinjenog u organizaciji i pod kapom Katedre Čakavskog sabora Roč, ali i čuvar sjećanja na sve one pojedince koji su za takve rezultate zaslužni.

Monografija nadilazi samu povijest jedne udruge. Ovo nije samo monografija ročke udruge već djelo koje prikazuje kulturnu povijest cijele zajednice Roštine i Humštine, kulturnu povijest ovoga kraja koju bi trebao poznavati i s kojom bi se trebao ponositi svaki njezin žitelj.

Realizaciju još jednog velikog i zahtjevnog projekta Katedre Čakavskog sabora Roč najbolje zaključuju riječi i izrazi koje su u oblikovanju monografije, ne bez razloga, simbolično odabrali autorica i urednik:

„Az, buki vjedi... glagolja Roč - I tako storeno bē“.